

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓ- TUDOMÁNY

Kutatás és fejlesztés

91/001

Hva skjer i norsk bibliotekforskning? = Synopsis.
21.arg. 1990. 4.no. 162-164.p.

Res. angol nyelven

Mi történik a norvég könyvtártudományi kutatásban?

Könyvtártudományi kutatás

A kutatással foglalkozó könyvtárakat Norvégiában arra kérik, hogy kutatási témáikról és a munka állásáról tájékoztassák az Országos Kutatási Hivatalt és a szakkönyvtárakat.

(Autoref.)

91/002

REYNOLDS, Sally Jo: Sabbatical: the pause that refreshes = J.Acad.Lib. 16.vol. 1990. 2.no. 90-93.p. Bibliogr. 16 tétel.

A kutatói szabadság: szakmailag felfrissítő tevékenység

Hatékonyág; Könyvtárosi hivatás; Könyvtártudományi kutatás

Bevezetésként a szerző a következő kérdéseket teszi fel, majd keres rájuk választ az alábbiakban saját alkotószabadságának tapasztalatai alapján: az alkotószabadság privilégium vagy kötelezettség?; az erre alkalmas könyvtárosok közül sokan miért nem vállalkoznak ennek igénybevételére?; az alkotószabadság előnyei megérik-e

a szükséges erőfeszítéseket és a szokásos könyvtári munka megszakítását?

A szerző 1988 tavaszán a Washingtonban működő Amerikai Egyetem Könyvtárától elsőként részesült alkotószabadságban, annak ellenére, hogy elvileg a Könyvtár már 1976-tól biztosította ennek lehetőségét, de munkahelyén előtte még senki sem élt ezzel a lehetőséggel. Ennek oka elsősorban az akkori könyvtári személyzet nem kellő létszáma volt, aminek következtében az alkotószabadságon távollévő személy helyettesítése nem kis nehézségeket okozhatott volna, nem beszélve a visszatérő könyvtárosra váró restanciáról.

Az alkotószabadságot rendszerint egy szemeszterre (4 hónapra) engedélyezik teljes fizetése meghagyásával, vagy pedig két szemeszterre, de csak félfizetéssel. Az alkotószabadság engedélyezéséért folyamodó könyvtárosnak pályázatában - 2-3 oldalnyi terjedelemben - ismertetnie kell a vállalni kívánt kutatás témáját áttekinthető részletezéssel, jelentőségét a pályázó szakmai fejlődése szempontjából, a kutatás ütemtervét és várható eredményeit, programja fontosságát a könyvtár tevékenységével kapcsolatban, valamint a programnak az egyetem egésze számára mutatózó hasznosságát. A pályázathoz csatolni kell a pályázó életrajzát, a munkahelytől való (leendő) távollét indokoltságát és a helyettesítés megoldását igazoló iratokat. A pályázatot az egyetem illetékes bizottsága javaslatára a könyvtár felügyeletét ellátó felsővezető hagyja jóvá - indokolt esetben.

A szerző az alkotószabadság előnyös tapasztalatai közül kiemeli, hogy ennek kapcsán hosszú idő óta először nyílt alkalma saját kutatási témájára, terve és ütemezése szerint végeznie munkáját, egyedüli felelősséggel. Előny volt az is, hogy lehetővé vált számára több helyi könyvtár szolgáltatásainak és anyagainak megismerése, hasznos tapasztalatokat gyűjtve saját könyvtára belső gyakorlatának újratervezésében is.

A negatív tapasztalatok közül azt hangsúlyozza, hogy lélektanilag nem volt kellőképpen felkészülve az egyedül, elszigetelődve végzendő kutatómunkára. Hátrányosan érintette, hogy nem volt lehetősége formálódó meglátásainak más által történő megerősítésére vagy bírálatára, azaz visszacsatolásra, aminek következtében időnként úgy érezte, hogy kutatómunkája légüres térben folyik. További tapasztala volt, hogy az alkotószabadság eltelte után a megszokott, min-

dennapi könyvtári munkához való visszatérés nem megy nehézségek nélkül.

Az első ízben igénybevett alkotószabadsággal kapcsolatban elkövetett hibák ismeretében a szerző az alábbi szempontok érvényesítését tartja feltétlenül szükségesnek:

- a kutatási program realisabb megtervezése, indokolt esetben annak módosítása a kutatás folyamán a feladatok csökkentésével;

- a munkahelyi feladatkör ellátásából teljes kikapcsolódás az alkotószabadság idejére;

- a kutatási módszerekről szóló irodalom tanulmányozása és magának a kutatásnak lefolyását is előre tervezni kell;

- igyekezni kell az elszigeteltség érzését leküzdeni azáltal, hogy lehetőleg másvalakivel kutatva meglegyen a "visszacsatolás" lehetősége is, vagy pedig az alkotószabadságot kéthavi periódusokra bontva célszerűbb igénybe venni.

Végső következtetésként a szerzőnek az az álláspontja, hogy az alkotószabadság privilégium és egyben kötelezettség is a könyvtáros számára. Az erre alkalmas könyvtárosok nem járnak el helyesen sem önmagukkal, sem intézményükkel, sem pedig hivatásukkal szemben, ha meghátrálnak az elbátortalanító adminisztratív akadályok előtt és nem veszik igénybe az alkotószabadságot.

(Balázs János)

91/003

COSGRIFF, John - KENNEY, Donald - MACMILLAN, Gail: Support for publishing at academic libraries: how much exists? = J.Acad.Lib. 16.vol. 1990. 2.no. 94-97.p. Bibliogr. 8 tétel.

Milyen mértékű a publikálás támogatása az amerikai egyetemi könyvtárakban?

Egyetemi könyvtár; Felmérés; Könyvtáros -felsőfokú; Könyvtártudományi kutatás; Publikációs tevékenység

Az 1960-as évek óta sok amerikai egyetemi és főiskolai könyvtár hivatásos könyvtárosai előtt is megnyílt a lehetősége annak, hogy könyvtári feladataik ellátása mellett az oktató testület tagjaival azonos státust és címet (faculty status) kapjanak, az utóbbiakkal szemben támasztott követelmények teljesítése esetén, amelyek között növekvő fontosságot tulajdonítanak a kutatásnak és a

publikálásnak. A könyvtárosok számára azonban a kutatás és a publikálás követelményének teljesítése napi feladataik ellátása mellett nem kis nehézségekkel jár, mivel ehhez megfelelő időbeli és anyagi támogatás is szükséges a könyvtár részéről. Az utóbbi évtizedek alatt a könyvtárosok elég sokat publikáltak, azonban a most említett feltételek biztosításáról a szerzők keveset írtak.

Rövid irodalmi áttekintés után a cikk két kérdőíves felmérés adatait elemzi és hasonlítja össze, ezek közül az egyik az 1980-as, a másik az 1987. évi helyzetet vizsgálja 68, illetve 83 értékelhető kérdőív válasza alapján, amelyeket az amerikai Tudományos Könyvtárak Egyesülete (Association of Research Libraries, ARL) szervezetébe tartozó könyvtárak töltöttek ki. Az adatok szerint 1980-ban a válaszadó könyvtárak 35,3%-a, 1987-ben pedig 38,6%-a nyújtott lehetőséget hivatásos könyvtárosai számára oktatói státus elnyerésére is. A felmérés ezenkívül a következő kérdésekre kereste a választ:

- támogatják-e anyagilag a kutatást és publikálást?

- kapnak-e szabadidőt a publikálók?

- kapnak-e fizetést, ill. mennyit erre az időre?

- milyen szolgáltatási támogatásokat (pl. ingyenes másolatkészítés, számítógéphasználat stb.) élveznek?

A válaszok alapján összefoglalásul elmondható, hogy a legtöbb ARL könyvtárban a publikálás nem előfeltétele az előléptetésnek és véglegesítésnek, viszont az oktatói státust nyújtó könyvtárak közül a két felmérés ideje között jelentősen nőtt azok száma, amelyek az előléptetés/véglegesítés feltételeként megkövetelték a publikálást. Ami a különféle támogatásokat illeti, általában jóval magasabb a százalékos arányszáma az egyes támogatásokat nyújtó könyvtáraknak, mint azoknak, amelyek nem nyújtják az említett szolgáltatásokat.

(Balázs János)

Lásd még 13

Bibliometria

91/004

GUPTA, Usha: Obsolescence of physics literature: exponential decrease of the density of cita-

tions to Physical Review articles with age = J.Am.Soc.Inf.Sci. 41.vol. 1990. 4.no. 282-287.p. Bibliogr. 24 tétel.

A fizikai szakirodalom elavulása: A Physical Review-ban megjelent cikkekre történt hivatkozások gyakoriságának csökkenése a publikálást követő évek számának növekedésével

Avulás; Bibliometria; Cikk; Hivatkozás; Szakirodalom -fizikai

15 vezető fizikai folyóirat hivatkozásait tanulmányozták, hogy kimutassák: hogyan avulnak a Physical Review cikkei az idő múlásával. A Physical Review-ra történő hivatkozások exponenciálisan csökkentek 4,9 év felezési idővel, ami az első konklúzív bizonyíték az exponenciális csökkenésre.

(Autoref.)

KÖNYVTÁR- ÉS TÁJÉKOZTATÁSÜGY

Nemzetközi könyvtári és tájékoztatási politika

91/005

JAMES, Sylvia: The significance of the European Single Market of 1992 to the information professional = Spec.Lib. 81.vol. 1990. 3.no. 175-179.p.

Az 1992-ben létrejövő európai egységes piac jelentősége a tájékoztatási szakember számára

Dokumentáló -felsőfokú; Együttműködés -nemzetközi; Információpiac; Nemzetközi szervezet; Prognosztika

Az Európai Gazdasági Közösség (European Economic Community, EEC) elődje az 1951-ben

Párizsban megalakult Európai Szén és Acél Közösség (European Coal and Steel Community) volt. Alapító tagjai (Nyugat-Németország, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Belgium, Luxemburg) 1957-ben Rómában aláírták az Európai Gazdasági Közösség (EEC) megalapításáról szóló egyezményt, amely céljának tekintette az ipari termelés lendületének fokozásán túlmenően a szóban forgó országok közötti újabb háború kiküszöbölését is, a politikai és gazdasági egység megteremtése révén.

1973-ban Nagy-Britannia, Írország és Dánia, 1984-ben Görögország, 1986-ban pedig Spanyolország és Portugália is csatlakozott az EEC-hez; a 12 ország összesen mintegy 320 millió lakost tömörít. 1985-ben már világossá vált, hogy ha az EEC illetve annak gazdasági rendszere, a Közös Piac hatékony versenytársa kíván lenni az USA-nak és Japánnak, a tagországoknak kapcsolataikat még szorosabbra kell fűzniük, gyorsítaniuk kell az integrációt. Ennek érdekében sor került az ún. Single European Act (SEA, Egységes Európai Törvény) megalkotására, amelynek kapcsán megtörtént az Európai Egységes Piac (European Single Market) megvalósítása határidejének meghatározása is, 1992 végében.

A tájékoztatási szakembereknek fel kell ismernie az EEC-ben, illetve az Egységes Piac-ban rejlő lehetőségeket, fejlődési tendenciákat és azok várható hatásait, és ezekről tájékoztatnia kell munkaadó vállalatának vezetőségét. Meg kell ismernie az együttműködéssel járó jogi kötelezettségeket is, fel kell tárnia saját vállalata előtt a lehetséges problémás területeket is stb.

A szükséges információk megszerzésének és megfelelő formában való szolgáltatásának nyilvánvalóan nehézségei is lesznek, amelyekkel a tájékoztatási szakembernek felkészülten szembe kell néznie. Számolnia kell ugyanis azzal, hogy ez idő szerint kevés összeurópai információs forrás áll rendelkezésre, így arra kényszerül, hogy az EEC egyes tagállamaiban megjelent és lényegesen eltérő tartalmú és minőségű ipari és kereskedelmi egyesületi és vállalkozói regiszterek és egyéb források alapján alakítson ki megfelelő képet az EEC tevékenységéről. Nyilvánvalóan a különböző nyelveken megjelent források hasznosítása alapos idegen nyelvi ismereteket, illetve fordítási tevékenységet igényel, amihez megfelelő eszközök, így szakszótárak is szükségesek lesznek elsősorban francia, német, olasz és spanyol nyelvek vonatkozásában.